

בית הסוהר הצבאי, שאליו מובאים חיילים עבריינים, אינו קולט את הפושעים המועדים

כחי, תתאלוף אבי זוהר, הם בכיבו שרי פות ובקביעת יעדים קצרי טווח בנושאי הסברה ובדור. מאז מינויו של רביאלוף רפאל (רפול"י) איתן כרמטכ"ל חלה החמרה בשטח זה. רפול אינו מוכן להקדיש משאבים לחינוך. הוא רואה כל חייל או קצין העוסקים ב-חינוך כ"גזבניקים".

לא לאבד

חייל

כאשר יחליטו שילטונות הצבא להילחם בעלייה עקומת הפשע בקרב החיילים, יהיה עליהם לנקוט בכמה צעדים מידיים. הצעד הראשון: להודות בכך שקיימת עליה במימדי הפשיעה של החיילים. שילטונות צה"ל יצטרכו להדק את שיתוף הפעולה עם המישטרה האזרחית. יש במישטרת ישראל המקווים, כי עם מינוי שפיר, ייבנה הגשר בין שתי המערכות, הצבאית והמישטרית-אזרחית. צה"ל יצטרך להתייחס בחומרה רבה גם לעבריינים הנתפסים על-ידו וגם לאלה הנתפסים על-ידי המישטרה האזרחית. העונשים המוטלים על חיילי צה"ל הנתי פסים בפשע, בין אם הדבר נעשה על-ידי בית-מישפט רגיל ובין אם הוא נעשה על-ידי בית-מישפט צבאי, הם בדרך כלל קלים מאלה המוטלים על אזרחים. (העונשים על עבירות קלות, כעבירות נהיגה, הם הרבה יותר חמורים בצה"ל).

הצבא יצטרך להילחם עד חורמה ב-מפקדים המסתירים עבירות מפני המישטרה הצבאית. תופעה זו, של מפקדים סתמיים, שאינם רוצים שיווד חייל ממצבת הכוחות שלהם, או שאינם רוצים להמיט חרפה על יחידתם, היא גנע של ממש, המחבל במאמצים למיגור הפשיעה.

לגבי העתיד, יצטרך הצבא לשקול מחדש את מדיניות הגיוס שלו. יתכן שיש מחקר מעמיק יגלה, כי גיוס אלמנטים שליליים או שוליים לשרות צה"ל אינו "מישטר" מגויסים אלה, אלא מצמיח השפעות שליליות על שאר המגויסים. כמובן שכל הפעולות האלה לא תשאנה בסופו של חשבון פרי, אם לא יבוא שינוי במדיניות החינוך של הצבא. מפקדת קצין חינוך ראשי תצטרך לשוב ולהצדיק את שמה, ולא להסתפק בנושאי הסברה ובדור. אם כל אלה ייעשו, קיים סיכוי שצה"ל יהיה שונה מצבאות אחרים, בכל הנוגע לרמת הפשיעה של חייליו, ושונה מהרציבור האזרחי, שבו גוברת הפשיעה מיום ליום. צה"ל יתפוך או לצבא בעל איכות סגולית — טהור יותר.

גידרון ביקש לגייס את נוער השוליים, את הצעירים בעלי העבר הפלילי ואת הצעירים אשר קודם לכן נפלטו מלישכת הגיוס משום שהיו בלתי מתאימים לצבא. כוונותיו של גידרון היו טובות. הוא ראה בצה"ל כור היתוך של החברה הישראלית וביקש למנוע יצירת שתי שכבות בקרב הדור הצעיר. גידרון רצה כי צה"ל לא רק ישמש כצבא-לוחמים אלא גם כבית-ספר גדול להכשרת אזרחים טובים.

חיש מהר התברר, כי גידרון טעה או ש-צה"ל אינו מסוגל למשימה זו. קבוצות

ויש מיקרי-אונס המבוצעים על-ידי חיילים מהוץ לצבא. האנס המפורסם האחרון, שנהג לפרוץ לדירות של נשים בודדות בירושלים ולבצע בהן את זממו, ושגורה למות על-ידי אחת מקורבנותיו, היה חייל. אולם שיעור מיקרי האונס המבוצעים על-ידי חיילים נשאר קבוע, והוא קטן משרי עור מעשי האונס המבוצעים על-ידי אזרחים.

יש התולים זאת, לפחות לגבי מיקרי-אונס בתוך המערכת הצבאית, במיעוט התלונות. חיילות אינן ששות להתלונן על אונס. כאשר האונס מבוצע על-ידי מפקד דים ווטרים או בעלי דרגות גבוהות יותר מדרגת החיילת הנאנסת, היא חוששת ליתר התלונן, פן יבולע לה. אולם ידוע על מיקרים שבהם לא התלוננו החיילות גם כאשר האונס בוצע על-ידי חייל בדרגתן. הן אינן רוצות להתמודד עם החברה הרסגורה, בעלת הרוב הגברי, שבתוכה הן חיות. הן חוששות, כנראה בצדק, שדעת הקהל בסביבתן תתייצב לצד התוקף ולא לצד הנתקפת.

מיעוט מיקרי האונס על-ידי חיילים מוסיף גם בריבוי החופשות ובמרחק הקצר שבין הבסיס לבין הבית. שלא כבארצות אחרות, שבהן יש מיקרים שהחייל אינו מגיע הביתה, לסביבה הטבעית שלו, ליחידה או לידידים, במשך חודשים או שנים, מעטים המיקרים בישראל שבהם חיילים אינם מגיעים הביתה לפחות אחת לשלושה שבועות.

אפשר לחלק את ההסבר להתגברות הפשיעה בקרב חיילי צה"ל לשניים: הסיבות שאינן קשורות בחייל, או במערכת הצבאית, והסיבות הצבאיות הטהורות. אין ספק כי חלק ניכר מגורמי התגברות הפשיעה בקרב החיילים זהה לגורמי התיגברות הפשיעה הכללית בארץ. הפושעים, בין אם הם מאורגנים בכנופיות ובין אם הם עבריינים העובדים לבד, או במסגרות קטנות, מהווים לחץ על הנוטים לעבריינות בתוך הצבא. גם העובדה שהמצב הכלכלי בארץ נעשה גרוע וקוטבי יותר, משפיעה על החייל, המשתכר כ-800 לירות לחודש. אולם קיימות סיבות לעליית עקומת הפשע בצה"ל הקשורות בצבא עצמו. אחת מהן היא מדיניות הגיוס של צה"ל. אחרי מילחמת יום-הכיפורים גויס האלוף (מיל.) משה (מוסיק"י) גידרון לצה"ל ומונה כראש אכ"א. בניגוד לקודמו, האלוף (מיל.) הרצל שפיר, מי שמונה השבוע למפקד המישטרה, ושגרס כי על צה"ל לגייס רק את מי שמתאים לצבא. שינה גידרון את כל מערך הגיוס והורה על הפיכת צה"ל לצבא מחנך.

של נשק צבאי, וזאת בנוסף לגניבות "בודדות", שאותן מבצעים חיילים הנמציים על גבול הפשע, כדי להגדיל את משכורתם.

לזכותו של צה"ל ייאמר, כי הוא מנסה להילחם במגיפת גניבות הנשק, בעיקר בגלל האספקטים החינוכיים-מורשתיים שלה. אולם גם במיקרה זה, שיתוף הפעולה בין המישטרה הצבאית והמישטרה האזרחית הוא מינימאלי, מה שגורם לכך ש-גניבות הנשק והתחמושת מצה"ל פורחות ומשתכללות.

התווית

לא עזרה

לא רק נשק נגנב מצה"ל. כימעט כל דבר שאפשר למכור אותו בשוק האזרחי נסחב ממחסני צה"ל ונמכר. לפני כמה שנים, כאשר היה צבי ("צביקה") זמיר אלוף פיקוד הדרום, הוא סייר בשוק של באר-שבע וגילה שם, להפתעתו, הרבה עשרות צעירים יהודים ובדואים הלוכשים מדים של צה"ל. גם המוכרים וגם הקונים בשוק הסתובבו בבגדי-האקצי צבאיים. האלוף עצר במו ידיו שני צעירים בחאקי קי, הביא אותם לחקירה במישטרה הצבאית. ואז התברר, כי אי אפשר לחתור זקת אחרי מקור המדים.

לפני כמה שנים הכניס צה"ל לתקן בגדי-עבודה שעליהם רקומות האותיות צד"י, הא ולמ"ד. אולם גם זה לא עזר. עתה אפשר לראות במוסכים, במיפעלים וברחוב אנשים שאינם חיילי-חובה או חיילי מילואים, כשהם לובשים מדים עם הכתוב בת, "צה"ל" על החזה. מילבד כמה מיבציים של יחסי-ציבור, לא התגבר הצבא על גניבות המדים, כפי שלא התגבר על גניבות אחרות של רכוש צבאי.

מעניין לציין, כי דווקא עבירות התקיפה של חיילי צה"ל נמצאות בירידה בתקופה האחרונה. פסיכולוגים העובדים למען המישטרה, מסבירים זאת בריחוקה של הר מילחמה. חיילים המשתתפים במילחמה, גם לא כחיילים קרביים, נמצאים במצב נפשי מסוים במשך תקופה ארוכה אחרי המילחמה ומתקשים לחזור לשגרת החיים הרגילה. גם הציבור הרחב נמצא במצב רוח של סלחנות. כל זה מביא להתנהגות אגרסיבית יותר של חיילים או של משותרים טריים, ולמיקרים רבים יותר של תקיפה.

שלא כבצבאות אחרים, בעיית התיקיפה על רקע מיני אינה מעסיקה את שילטונות צה"ל. יש מיקרי-אונס בצבא

קצין חינוך זוהר
להעניש — או לנסות לחנך

של נוער שוליים בעייתי, שהוקמו כמיסגרות נפרדות לפני השילוב שלהם בצה"ל, פורקו.

גורם נוסף להתגברות הפשיעה בצה"ל הוא פשיטת הרגל של מערכת החינוך הצבאית. מיפקדת קצין-חינוך ראשי היא כיום, לאמיתו של דבר, מיפקדת קצין הסברה ראשי. מאז תקופתו של אלוף-מישנה אהרון זאב המנות, המחנך שהיה קצין החינוך הראשון של צה"ל, עברו על צה"ל כמה תקופות של "חינוך". שנעו בין בידור להסברה. מילבד נסיון נוסף אחד, לקבוע מדיניות חינוך כללית לצה"ל, שנעשה בתקופתו של אלוף-מישנה (מיל.) יצחק ("טולקה") ארד. לא גובשה מדיניות חינוך ארוכת-טווח בצבא. עיסוקיו של קצין החינוך של צה"ל, גם זה הגור